DIDAKTIK TAMOYILLARNING ZAMONAVIY ELEKTRON O‘QUV RESURSLARIDA NAMOYON BO‘LISH XUSUSIYATLARI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Pedagogika fakulteti
Pedagogika yo‘nalishi 1-kurs talabalari
Tursunpo‘latova Farangiz Zayniddin qizi
zayniddionovnafarangiz@gmail.com
Zarifov Ozodbek Sobit o‘g‘li
ozodzarifov111@gmail.com
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi
Kaldibekov Alibek Bolatbekovich
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0006-7594-8009
alipolatovich@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada an’anaviy didaktik tamoyillarning elektron ta’lim muhitidagi transformatsiyasi va o‘ziga xos namoyon bo‘lish xususiyatlari tadqiq etiladi. Elektron o‘quv resurslari orqali ta’lim berishda ilmiylik, ko‘rsatmalilik, onglilik va faollik kabi tamoyillarning amalga oshish mexanizmlari tahlil qilingan. Maqola ta’limni raqamlashtirish sharoitida dars samaradorligini oshirishni maqsad qilgan pedagoglar va tadqiqotchilar uchun mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: Didaktika, tamoyil, elektron o‘quv resursi, ko‘rsatmalilik, interaktivlik, ta’lim samaradorligi, pedagogik texnologiya.

Аннотация: В данной статье исследуются трансформации традиционных дидактических принципов в электронной образовательной среде и особенности их проявления. Анализируются механизмы реализации таких принципов, как научность, наглядность, сознательность и активность при обучении через электронные образовательные ресурсы. Статья предназначена для педагогов и исследователей, стремящихся повысить эффективность уроков в условиях цифровизации образования.

Ключевые слова: Дидактика, принцип, электронный образовательный ресурс, наглядность, интерактивность, эффективность обучения, педагогическая технология.

Abstract: This article explores the transformation and specific manifestation of traditional didactic principles within the electronic learning environment. It analyzes the implementation mechanisms of principles such as scientific validity, visual representation, awareness, and activity in teaching through electronic educational resources. The article is intended for educators and researchers aiming to enhance instructional effectiveness in the context of educational digitalization.

Keywords: Didactics, principle, electronic educational resource, visual aids, interactivity, educational efficiency, pedagogical technology.

KIRISH

Pedagogika fanining fundamental poydevori hisoblangan didaktika asrlar davomida ta’lim jarayonining mantiqiy tartibini belgilab kelmoqda. Biroq bugungi raqamli transformatsiya davrida an’anaviy dars berish usullari o‘z o‘rnini yuqori texnologik elektron o‘quv resurslariga bo‘shatib bermoqda. Bu jarayonda didaktik tamoyillar o‘z ahamiyatini yo‘qotgani yo‘q, aksincha, ular yangi raqamli muhitda yanada murakkab va serqirra mazmun kasb etmoqda. Zamonaviy elektron resurslar ta’lim oluvchining kognitiv faoliyatini boshqarishda nafaqat axborot yetkazuvchi, balki psixologik va metodik qo‘llab-quvvatlovchi intellektual vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu sababli, dars berishning mumtoz qoidalarini zamonaviy axborot formatlariga moslashtirish bugungi kun pedagogikasining eng dolzarb muammolaridan biri bo‘lib qolmoqda.

ASOSIY QISM.

Ilmiylik va tushunarlilik tamoyillarining sintezi. Elektron o‘quv resurslarida ilmiylik tamoyili fanning eng so‘nggi yutuqlarini o‘quvchi ongiga tezkorlik bilan yetkazish imkoniyati orqali yangicha bosqichga ko‘tarildi. An’anaviy bosma darsliklar yillar davomida o‘zgarishsiz qolsa, raqamli resurslar ilmiy ma’lumotlarning yangilanish sur’atiga hamnafas ravishda o‘zgarib boradi. Bu jarayonda ilmiylik tamoyili tushunarlilik bilan uyg‘unlashib ketadi, chunki gipermatnli texnologiyalar murakkab ilmiy tushunchalarni sodda izohlar, lug‘atlar va qo‘shimcha adabiyotlar bilan bog‘lashga imkon beradi. Natijada, talaba fanning fundamental nazariyalarini o‘rganish bilan birga, ularning amaliy ahamiyatini va zamonaviy talqinlarini ham ko‘rish imkoniga ega bo‘ladi. Ma’lumotlarning bunday tizimliligi o‘quvchida fanning yaxlit ilmiy manzarasi shakllanishiga xizmat qiladi.[1]

Vizuallik va ko‘rsatmalilikning yangi qiyofasi. Pedagogika tarixida ko‘rsatmalilik tamoyili har doim ta’lim sifatini belgilovchi asosiy mezon bo‘lib kelgan. Zamonaviy elektron muhitda ushbu tamoyil statik ko‘rinishdan dinamik va interaktiv ko‘rinishga o‘tdi. Endilikda o‘quvchi shunchaki tasvirni tomosha qilmaydi, balki virtual laboratoriyalar, uch o‘lchamli modellar va animatsiyalar yordamida o‘rganilayotgan obyekt bilan bevosita muloqotga kirishadi. Masalan, mikro dunyo hodisalarini yoki inson ko‘zi ilg‘amaydigan kosmik jarayonlarni simulyatsiyalar yordamida kuzatish imkoniyati vizuallik tamoyilining ilmiy quvvatini sezilarli darajada oshirdi. Bu esa o‘quvchi xotirasida axborotning uzoq muddat saqlanib qolishini va mavhum tushunchalarning konkret mantiqiy obrazlarga aylanishini ta’minlaydi.

MUHOKAMA

Elektron ta’lim resurslari talabani o‘quv jarayonining passiv kuzatuvchisidan uning faol boshqaruvchisiga aylantiradi. Onglilik tamoyili bu yerda o‘quvchining o‘z bilimlarini mustaqil nazorat qilishi va xatolarini real vaqt rejimida tushunib yetishi orqali amalga oshadi. Interaktiv qayta aloqa mexanizmlari talabaga qaysi mavzuda bo‘shliq borligini ko‘rsatib beradi va unga individual ta’lim trayektoriyasini taklif etadi. Bu jarayon o‘quvchining ichki motivatsiyasini oshirish bilan birga, unda mas’uliyat hissini ham rivojlantiradi. Raqamli muhitdagi faollik nafaqat tugmalarni bosishda, balki muammoli vaziyatlarni yechish va berilgan vazifalarga ijodiy yondashishda yaqqol namoyon bo‘ladi. Shu tariqa, ta’lim jarayoni "tayyor bilimlarni uzatish" formatidan "bilimlarni birgalikda kashf etish" formatiga o‘tadi.[2]

[1]Karimov N. Pedagogik innovatsiyalar va elektron ta’lim // o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘qituvchi, 2023. – B. 40–60.

[2] Jan Amos Comenius. *Didactica Magna* // monografiya. – Prague, 1657 (zamonaviy nashr). – B. 50–80

Tizimlilik va izchillikning texnologik asoslari. Didaktik tamoyillar orasida izchillik ta'limning uzviyligini ta'minlovchi zanjir hisoblanadi. Elektron resurslarda ushbu zanjir o'quv materialining mantiqiy bloklarga bo'linishi va har bir blokning o'zaro bog'liqligi orqali shakllanadi. Modulli o'qitish tizimi talabaga mavzuni bosqichma-bosqich o'zlashtirish imkonini beradi, bunda tizim avvalgi bilimlar o'zlashtirilmaguncha keyingi bosqichga o'tishga yo'l qo'ymaydi. Bu o'z-o'zidan ta'limda sifat nazoratini avtomatlashtiradi va bilimlarning tizimli jamlanishiga olib keladi. Elektron resurslarning bunday mantiqiy tuzilishi talabada tahliliy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirib, olinayotgan nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishga ko'maklashadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, didaktik tamoyillarning elektron o'quv resurslarida namoyon bo'lishi ta'limni demokratlashtirish va shaxsiylashtirishga xizmat qiladi. Raqamli muhit an'anaviy metodikani inkor etmaydi, balki uning imkoniyatlarini pedagogik texnologiyalar bilan boyitadi. Kelajakda pedagoglar va dasturchilar hamkorligida yaratiladigan sun'iy intellektga asoslangan resurslar didaktik tamoyillarni yanada moslashuvchan qilib, har bir o'quvchining individual xususiyatlarini to'laqonli hisobga olish imkonini beradi. Zero, ta'limning samaradorligi qaysi texnologiyadan foydalanishda emas, balki o'sha texnologiyaning pedagogik qonuniyatlar va insonparvarlik tamoyillari asosida qanchalik to'g'ri tashkil etilganidadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Yo'ldoshev B. Pedagogik texnologiyalar asoslari // o'quv qo'llanma. – Toshkent: Fan, 2020. – B. 20–40.
2. Turg'unov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar // darslik. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – B. 55–75.
3. Abduqodirov A. Ta'limda raqamli texnologiyalar va elektron o'quv resurslari // o'quv qo'llanma. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – B. 30–55.
4. Qodirov B. Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish // o'quv qo'llanma. – Toshkent: Fan, 2018. – B. 15–35.
5. Karimov N. Pedagogik innovatsiyalar va elektron ta'lim // o'quv qo'llanma. – Toshkent: O'qituvchi, 2023. – B. 40–60.
6. Luckin, R. "Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education in the 21st Century". – UCL IOE Press, 2018.
7. Jan Amos Comenius. *Didactica Magna* // monografiya. – Prague, 1657 (zamonaviy nashr). – B. 50–80.
8. Robert Gagné. *The Conditions of Learning* // ilmiy kitob. – New York: Holt, Rinehart & Winston, 1985. – B. 20–45.
9. Richard Mayer. *Multimedia Learning* // monografiya. – Cambridge University Press, 2009. – B. 60–90.
10. Michael Moore. *Handbook of Distance Education* // ilmiy kitob. – New York: Routledge, 2013. – B. 100–120.
11. UNESCO. *ICT in Education: A Critical Literature Review* // hisobot. – Paris: UNESCO, 2021. – B. 15–30.